

**125 JAAR
ST. ANNA SCHOLEN
IN HILVERSUM**

**Een Geschiedenisschrift over het
Katholiek onderwijs Rond de Vitus
door Hans van den Berg.**

E3⁴⁹⁰
C

VOORWOORD

De meeste mensen luisteren aandachtig, als men wat vertelt over de voorgeschiedenis van bepaalde voorwerpen, gebouwen, monumenten en ook van stichtingen.

Men gaat het allemaal interessanter vinden - de voorwerpen gaan meer tot je spreken - ze worden waardevoller.

Door de geschiedenis te kennen groeit dikwijls de liefde tot de dingen. Ken je de geschiedenis, dan vind je het jammer als iets verdwijnen moet, dan zie je met argus-ogen bulldozers nedëren. Deze ervaring heb je ook na het lezen van dit geschiedenschrift. Hans van den Berg heeft alles weer eens op een rijtje gezet en zo het St.- Annagesticht met wat daarbij hoort tot leven gebracht. Zoude eigenlijk, dat die gebouwen weg zijn. Zoude dat de naam St.- Annaschool na augustus gaat verdwijnen, en de school de nietszeggende naam "centrum-school" krijgt.

Wij zijn Hans van den Berg dankbaar voor dit schrift.

Ik ken zijn belangstelling voor de historie van Hilversum en zijn liefde voor de geschiedenis van St.- Anna en de Vitus in het bijzonder.

Het lustrumfeest - 125 jaar bestaan - mogen we niet zomaar voorbij laten gaan. Daarom wil ik het lezen van dit boekje van harte aanbevelen. Voor velen zal het aangename herinneringen oproepen, voor anderen zal het een bijdrage zijn tot betere kennis van een stukje Hilversumse geschiedenis.

Het St.-Annegesticht - begonnen in 1853 - heeft heel veel voor Hilversum betekend.

Pastoor J.F. Maassen heeft het goed gezien, toen hij naar Girschoot reisde om zusters voor Hilversum te vragen.

Trouwens Pastoor Willems ook, toen hij de kamer van Mgr. Zwijssen niet eerder wilde verlaten dan na de goedkeuring tot stichting van een eigen katholieke gewone lagere school.

Eulde aan deze mensen van het eerste uur.

Pastoor J.G. van Veen
tevens voorzitter van de
Stichting
"St. Anna-gesticht"

Juni 1978

HET DORP HILVERSUM

Het tegenwoordige Hilversum met zijn nieuwbouw, flats, winkelcentra, radio- en televisiegebouwen en druk verkeer, dit Hilversum is nog heel jong. Rond 1900 was het nog een echt dorp, maar oud van jaren. Op het hooggelegen terrein van het Gooi woonden al in het begin van onze jaartelling mensen, het dorp Hilversum hoorde tot in de 15 de eeuw bij Laren.

Vanuit Laren werd het christelijk geloof aan de Hilversummers doorgegeven, en in de 13 de eeuw was er al een kapel - toegewijd aan St.- Vitus - op de plaats van de huidige Grote Kerk aan de Kerkbrink. In 1423 werd Hilversum zelfstandig onder Herzog Jan van Beieren. De bewoners waren boeren en kleine ambachtlieden, die zich intensief bezig hielden met de schapenteelt. Dit leidde tot beoefening van huisvlijt en later tot oprichten van spinnerijen en weverijen. De huidige tapijtfabrieken kunnen wij nog beschouwen als een voortzetting hiervan.

De Reformatie bracht ook in Hilversum veel in beweging. Velen in Hilversum bleven de oude Kerk trouw, maar het kerkgebouw op de Kerkbrink - dat door brand en nieuwbouw een totaal ander uiterlijk had gekregen - kwam in gebruik voor het "nieuwe geloof". De katholieken namen de wijk ten oosten van het dorp, waar alles nog onbebouwd was, en de Groest werd de "Roomsche wijk." Men vierde de Eucharistie in schuren en boerderijen.

De scheuring van 1702, tussen Rooms- en Oud-katholieken, betekende het begin van nieuwe moeilijkheden.

In 1784 kon een boerderij van de familie Kool aan de Groest in gebruik worden genomen als noodkerk. (Thans schoolgebouw aan de Groest, nr. 95)

Een nieuwe schuurkerk kwam op de plaats van de huidige Vitus in 1786. Een verbouwing volgde in 1854, en in 1892 verrees het tegenwoordige kerkgebouw aan de Emmastraat. Rond 1900 had Hilversum ongeveer 20.000 inwoners, waarvan de helft Rooms-katholiek was.

ONDERWIJS IN VROEGER JAREN

Vóór het jaar 1800 was er in Hilversum maar één officiële school, de Openbare school. Deze werd geheel beheerst en beheerd door de protestanten en was gevestigd op de Kerkbrink. Daarnaast waren er particuliere scholen, die voor de katholieken evenmin ideaal waren. Ook na de nieuwe schoolwet (1806) veranderde er in Hilversum maar weinig.

Het schoolbezoek zelf werd ernstig bemoeilijkt door de kinderarbeid in de fabrieken.

In 1843 werd een nieuwe Openbare school gesticht in de Langestraat. Veel katholieke kinderen bezochten deze school maar de protestantse kinderen bleven de school op de Kerkbrink bezoeken. Sedert 1845 hebben de katholieken geprobeerd religieuzen te interesseren voor onderwijs aan katholieke kinderen.

Dit laatste vooral, nadat Willem II de katholieken meer vrijheid toestond. In dit opzicht hadden de katholieken ook veel te danken aan hun geloofsgenoot Willem de Wit, die in het jaar 1851 burgemeester van Hilversum werd.

HET EERSTE BEGIN

"Op aandrang van Hilversums katholieken, die verlengend waren naar de hulp van eerwaarde Zusters, wendde pastoor J.F. Meessen zich tot het Moederhuis der Zusters Franciscanessen te Oirschot, en slaagde daarin zover, dat hij op 5 juni 1853 een vijftal zusters van daar ontving, die gehuisvest werden in een woning aan de Langestraat nr. 118-122, tegenover de Zon en Maansteeg."

Aldus begint de geschiedenis van het St.- Annagesticht in het boek "Katholiek Hilversum voorheen en thans" door L.J. van der Heijden, pr., uitgegeven bij de Firma M. Blommesteijn te Hilversum in 1917.

Op 13 juni begonnen de Zusters hun werk in een "Bewaar- en Naeischool" in het "St.- Franciscushuis" aan de Langestraat aan ongeveer honderd kinderen.

De z.g. "Bewoerschool" was een vorm van Onderwijs, waarvoor de Regering zich erg beijverde. Voor katholieke kinderen hield dit in, het memoriseren van gebeden en kinderrijmpjes, voorbereiding op het leesonderwijs, hoofdrekken en tellen tot honderd.

Men leerde de kinderen óók klok-kijken en er werd gebreid, gezongen en verteld. De lei was een belangrijk hulpmiddel.

UITBREIDING EN VESTIGING AAN DE GROEST

Spoedig bleek het gebouw aan de Langestraat te klein, want op 8 juli van dat jaar 1853 bedroeg het aantal kinderen al tweehonderd. Tot hulp aan de Zusters en het bevorderen van de belangen van de school werd spoedig na de oprichting van de school een commissie benoemd, die bestond uit de heren J. Reijns, G. de Wit, H. Bijlard en W. Brouwer. Deze commissie was het begin van de nu nog functionerende "Stichting St.- Anna.

"In het jaar 1859", we citeren weer uit bovengenoemd boek, "werd door een milde gift van de weduwe Anna Sinkel-ten Brink, het uitzicht op verbetering geopend. Die gift, bedragende f. 10.000,- was bestemd voor de R.K. Bewaar- en Werkchool, gelijk de door de Zusters bestuurde inrichting genoemd werd, en bevatte alleen de voorwaarde, dat er ene afdeling ter verpleging van bejaarde vrouwen aan zoude worden bevonden."

Tijdens het pastoraat van H.J. Smidt was in overleg met het kerkbestuur een huis op de Groest gekocht voor f. 3900,- (De vergulde Roskam) Hierin was een logement en koffiehuis gevestigd, dat verhuurd werd voor f.150,- per jaar. Het bijbehorende woonhuis bracht 40 cent per week op..... Om tot gedegen nieuwbouw te komen, was het nodig, dat het zuidelijk van genoemd koffiehuis gelegen pand, genaamd "Het Weeshuis", of een noordelijk grenzend huis aan te kopen.

Het Weeshuis van Mej. G. Nieuwenhuizen was (nog) niet te koop; omtrent de koop van het tweede huis werd men het eens.

De koopprijs bedroeg f.3000,- met enige bepalingen omtrent vrije woning voor de verkoper en een toelage per week gedurende zijn leven.

De Commissie vroeg machtiging om zich te vestigen als instelling van weldadigheid, onder de naam "Het St.- Annagesticht." (vgl. de voornaam van de weduwe Sinkel-Ten Brink)

De machtiging werd verleend. Vanaf 4 augustus 1861 vergaderden de vier commissieleden nu als regenten, en zij vormden met de pastoor van de St.- Vitusparochie het Bestuur.

GIFTEN

De voornaamste giften van de "eerste uren" vermelden wij hier:

1859	Mevrouw de weduwe Sinkel-ten Brink.	f. 1000,-
1860	Mevrouw de weduwe Sinkel-ten Brink.	f.10000,-
1861	Een onbekende	f. 1000,-
1861	De Heer Jac. de Wit Frz..	f. 2000,-
1862	Van verschillende personen samen.	f. 2595,-
1862	Zeereerw. Heer A. de Wit Wz., pastoor te A'dam.	f. 1000,-
1863	Zuster Aloysia de Wit, dochter van W. de Wit.	f. 600,-
1863	Een onbekende,.	f. 500,-
1863	Zr. Apollonia de Wit, dochter van W. de Wit,.	f. 700,-
1863	Een onbekende in zeven kapitalen.	f. 6000,-
1863	W. de Wit Gz., en echtgenote, ...	f. 1000,-
1863	Mevrouw Lipman-Moorman.	f. 1000,-
1864	Maris Brouwer Jac.d., ...	f. 500,-
1867	N.J. Reijn.	f. 1000,-
1869	Mevrouw de weduwe A.B. Sinkel	f. 1000,-

NIEUWBOUW AAN DE GROEST

Aan G. van Vogelpoel, architect in Utrecht, werd een bouwplan opgedragen, en op 11 oktober 1861 vond de aanbesteding plaats.

De laagste inschrijver was J.C. van den Heuvel uit Tilburg met de som van f. 18.224.

De gebeitelde steen - de eerste steen gelegd door Maria Josepha Moorman den 26 ste maart 1862 - is bewaard gebleven, en bevindt zich thans in de tuin van de Vituspastorie, tegen de muur van de sacristie.

Deze Maria Moorman was kleindochter en petekind van voornoemde mevrouw Sinkel. Tijdens de plechtigheden van de steenlegging werd de doelstelling van "Het St.- Anna's Gesticht" nog eens benadrukt. Pastoor Smidt formuleerde aldus: "Onderrichting en beschaving van jeugdige- en vooral arme kinderen en het verzorgen van hulpbehoevende oude vrouwen."

In het volgend jaar werd de bouw voltooid, zodat het nieuwe gebouw op 11 april door de Zusters werd betrokken. Het huis aan de Langestraat werd door de heer Jacob Peet aangekocht. De verhuizing werd geregeld door Dhr. De Wit, die met zijn knechten 's morgens vroeg om vijf uur al aan het werk was.

"Bidden jullie intussen maar", had hij tot de Zusters gezegd. En zo gebeurde!

Op 26 april 1863 werden de scholen na inzegening geopend. De Bewaarschool werd toen bezocht door honderdvierennegentig kinderen, de Werk-school door zesentwintig, de tweede klas door vierenzeventig kinderen. Op 12 mei werden vier bejaarde vrouwen opgenomen.

De schoolgebouwen bleken al gauw te klein. Daarom besloot men om een nieuw gebouw te plaatsen.

In 1870 was het hierboven genoemde Weeshuis te koop, en in openbare veiling aangekocht voor f. 7600,-

Op 9 augustus volgde opnieuw een aanbesteding, nu voor de tweede Bewaar- en Maatschool. Aannemers waren M. Andriessen en Zoon, voor het bedrag van f. 12.000,-. Zo verrees de Pius-school. De naam houdt waarschijnlijk verband met de persoon van Paus Pius IX, die in die jaren in moeilijkheden was verwickeld wegens verovering van de Kerkelijke Staat.

De bouw begon in augustus 1871, op 11 januari 1873 was het gebouw klaar. Ook de eerste steen van dit gebouw is nog aanwezig.

NELLETJE VAN KAATJE

Iemand die we in dit geschiedenischrift zeker niet mogen vergeten is Vrouw de Boer, geb. Houthuis. Zij was bij de Hilversummers alleen bekend onder de naam van "Nelletje".

In navolging van haar moeder, gaf zij een de R.K. schooljeugd Katechismusles. Zij gaf haar lessen in een lokaal in de Liebergerstraat - thans St.- Vitusstraat - ná de schooltijden. Het kleine gebouwtje werd verwarmd door een grote kachel, die altijd rood gloeiend stond. Het schoolgeld bedroeg 10, 5, of 2½ cent per week. Ook konden jongens die misdienaar wilden worden, bij haar terecht voor het Latijn.

Deze merkwaardige vrouw stierf in 1898 op 68-jarige leeftijd. Een opvolgster heeft zij niet gehad.

DE TAALSCHOOL

De katholieke meisjes, die toen de openbare school bezochten, konden na schooltijd de handwerklessen meemaken, die door de Zusters van het St.- Annagesticht werden gegeven.

Omdat omstreeks die tijd al een tweede protestantse taalschool was opgericht (g.l.o.), werd door toedoen van Pastoor Willemssen en Eerwaarde Moeder Ross meer werk verzet om te komen tot het begin met Gewoon Lager Onderwijs.

Pastoor wendde zich tot Mgr. Zwijssen in Den Bosch, werd vriendelijk ontvangen, maar gaf te verstaan niet te zullen vertrekken, voordat het verzoek, om te komen tot een school voor g.l.o. was ingewilligd. Na de gevraagde toestemming werd vanuit het klooster van Oirschot een Hoofd aangesteld. In 1877 ging dit onderwijs van start.

Van een zestal leerlingen in het begin, steeg het aantal snel tot vijftig. Er waren toen twintig Zusters werkzaam op de Scholen. De Onderwijswet van 1878 bepaalde in art. 33: "Ter tege-
moetkoming in de kosten kan een bijdrage voor ieder schoolgaand kind worden gevraagd." De Gemeenten waren hiertoe niet ver-
plicht. Dit leidde tot allerlei verwickelingen. In sommige
plaatsen werd tot afschaffing van schoolgeld besloten en de op-
richting van bijzondere scholen enigszins tegen te gaan. Bij-
zondere scholen konden immers de bijdrage der ouders moeilijk
missen..... Hierop werd in de Tweede Kamer nogal geresgeerd
(1878), maar de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken ant-
woordde, dat het niet mogelijk was hiertegen iets te doen.

De minister kon de Gemeenten niet dwingen tot schoolgeldheffing,
omdat zij daarin vrij waren.

UITBREIDING EN JUBILEUM

In 1889 werd een verdieping op de Piuschool gebouwd naar het
plan van de architect P. Andriessen. Deze verbouwing was nodig
vanwege sterke groei van de school voor meisjes uit de midden-
stand, gesticht in 1884. Sedert 1889 werden nu ook jongens toe-
gelaten op de Annascholen. Dit duurde tot 1904, toen jongens-

scholen werden gesticht aan het Achterom, geleid door de Fraters van Utrecht.

Inmiddels was ook een nieuwe kapel bij het klooster gebouwd. De eerste steen is nog aanwezig. (Inwijding 28 mei 1879) In 1894 en 1899 werden nog vergrotingen uitgevoerd door resp. J. Bijlard en B.A. van Rhijn. In 1894 kwam er een verbinding tussen het oudste gebouw en de Piuschool.

In juni 1903 werd het feit herdacht dat de Zusters gedurende vijftig jaar werkzaam waren in Hilversum. Uit het Fondatieboek van de Zusters citeren wij: "Den 6 de juni vierden de parochianen, en wij met hen, het Gouden feest van onze komst in Hilversum. Bij die gelegenheid ondervonden wij zeer grote belangstelling en waardering van de zijde der parochianen.

Enige oud-leerlingen hadden zich tot een comité verenigd om te collecteren voor een cadesu, dat zou bestaan in twee geschilderde ramen in onze kapel. Op de feestdag werden wij door bruidjes afgehaald en naar de kerk geleid tot voor in het priesterkoor onder het zingen van den Veni Creator. Daarna volgde een plechtige E. Mis....."

Op dezelfde dag was een receptie gehouden, waaronder het cadesu van de parochie - tekening van de te maken glasramen - werd aangeboden. Men sprak over duizenden Hilversummers, die de Zusters kwamen gelukwensen.

STANDSVerschil

In augustus 1903 begon de bouw van een nieuwe vleugel. Men wilde de kinderen in drie afdelingen splitsen. Zo ontstonden achtereenvolgens Armeschool, Tussenschool en Bergerschool. Dit klinkt in onze tijd erg vreemd, maar het was een normaal gebruik bij het Openbaar Onderwijs, en men wilde hiermee volledig gelijk zijn. In de 19 de eeuw trof men een sterkgerichte klassenmaatschappij aan. Iedereen moest leven in de stand waartoe hij behoorde.

De veelsoortige scholen gaven een zelfde beeld. Men kende in die tijd in Nederland 2-cent-schooltjes, 3-cent-schooltjes, standenscholen en armescholen. De laatste scholen waren voor "minvermogensden". Afzonderlijke scholen voor de verschillende standen was iets waaraan niemand zich erg stoorde. Het verschil in standen kwam in de hele toenmalige maatschappij tot uiting. Tijdens de opkomst van het socialisme kwam hierin een kentering en verdween het verschil tussen de groepen steeds meer.

HET „KERSTKINDJE“

Vóór Kerstmis was het op de Annascholen gewoonte om één van de kinderen - bij voorkeur van een groot gezin - uit te kiezen om "kerstkindje" te zijn. Er werd op school geld ingezameld om zo'n leerling van de school eens goed in de kleren te steken. Als alles was aangeschaft, ging het kerstkindje met een Zuster alle klassen rond.

Oók was het op Silversumse scholen gebruikelijk dat in de loop van januari vier schoolkinderen werden uitgezocht, die goede resultaten hadden behaald. Een en ander ging uit van een "Charitasvereniging". Er werden avondbijeenkomsten gehouden, studiekosten voor een eventuele opleiding werden vergoed en er werd een spaarbankboekje (inzet f.10,-) met getuigschrift ter hand gesteld, als het lid de 21 jarige leeftijd bereikte.

EERSTE WERELDOORLOG

Nadat in 1909 de twee kapel-ramen van 1903 werden verplaatst in het koor van de kapel, en het geheel werd gecompleteerd met een derde raam, (voorstellend "Maria Onbevlekt Ontvangen") werd de dreiging van een oorlog kenbaar. Toen deze in 1914 uitbrak, ontvingen de Zusters een schrijven van de toenmalige Burgemeester, waarin werd bevolen enkele klaslokalen te ontruimen voor inkwartiering van soldaten. Met afsluiten van de kloostergedeelten was zo grondig geregeld, dat sommige parochianen meenden, dat de Zusters weer naar Oirschot waren vertrokken.... Op last van de Pastoor bleven alle kruisbeelden in de te vorderen lokalen hangen. Sommige soldaten, die enkele kruisen bekogden met bamsenschillen, werden door hun makkers "aangebracht" en op last van hun superieuren veertien dagen op water en brood gezet..... Het ongemak duurde slechts acht dagen en na vertrek van de soldaten werd alles weer grondig schoongemaakt. Hoewel de tijd niet toeliet dat er verbouwd werd, begonnen de Zusters rond die tijd toch met NULO-onderwijs.

Er was slechts één lokaal op de derde verdieping voor beschikbaar. Vanwege deze slechte behuizing was goedkeuring nodig van de "Districtsschoolopziener", een goedkeuring die prompt werd gegeven. In 1917 konden de eerste leerlingen aan het examen deelnemen. De eerste twee kandidaten slaagden.

In datzelfde jaar werden alle lokalen naar de eisen van de tijd en overeenkomstig de Onderwijswet ingericht. Alle lokalen werden ook voorzien van elektrisch licht.

HET BEELD VAN SINT ANNA

Dit beeld - vroeger staande in de gevel van het middengebouw - is mede een geschenk van de leerlingen bij gelegenheid van het zilveren professiefeest van de Eerw. Moeder Theresia van Liempt. Het beeld is gemaakt op het atelier van de firma H. Jungblut, beeldhouwer te Utrecht. Het is vervaardigd in vroeg gotische stijl, gehakt uit Duitse grijze Udelfänger zandsteen, en stelt voor: Moeder Anna met het kind Maria. Bij de afbraak (1970) is het beeld van de gevel verwijderd en kreeg het een voorlopige plaats in de tuin van de Vituskerk.

VERDERE ONTWIKKELINGEN

In 1919 werd besloten tot oprichting van een z.g. "Burgeravond-school" en een "Eerhalingschool". Er werd les gegeven in Nederlands, Frans, Duits of Engels. Hiernaast trof men vakken aan als letterkunde, handelsrekenen, boekhouden, steno en machineschrijven.

Op 6 juni 1923 werd het 70-jarig bestaan van het St.- Annage-sticht gevierd. Uit het archief lezen we:

"Om zeven uur was het Algemene Communie voor de schoolkinderen en vele oud-leerlingen tot intentie van de feestvierende Zusters. Tegen negen uur werden de Zusters - terwijl de krachtige tonen der klokken het feest inluidden - door een stoet van 186

bruidjes, die allen bloenstukken of boeketten droegen, feestelijk afgehaald. Onder het zingen van de "Veni Creator" werden de Zusters in de voor haar bestemde plaatsen in de prachtig versierde kerk geleid en daarna begon de plechtig gezongen H. Mis met assistentie. Na de Mis hieven de koorzangers het "Te Deum" van Perosi aan....."

Aan het St.- Annagesticht waren nu dertig Zusters en zeven leken verbonden. In 1926 vond de samenvoeging plaats van Pius-school met Tussenschool.

De bouwactiviteiten bleven elkaar in snel tempo opvolgen:

Op 16 oktober 1930 werd een nieuwe kapel ingezegend en in 1931 verrees een nieuw gebouw voor het MULO-onderwijs. (Catharinagebouw, Groest 95) Dit gebouw, waarin de onderbouw van de St.-Annaschool nu is ondergebracht, staat op de plaats van de reeds genoemde boerderij van Kool. Een probleem vorade nog het feit, dat de Zusters Van de MULO-school "over straat" moesten. Dit was tot nog toe geen gewoonte. Een verzoek om de gebouwen door een luchtbrug met elkaar te verbinden is niet ingewilligd..... In 1932 werden enkele Montessori-lokalen ingericht.

Het "Maai-onderwijs" werd vanwege opening der nieuwe R.K. Huisouderschool opgegeven.

VERANKERD IN DE KERK

De katholieke school, verankerd in de Kerk, was het verlengstuk van het gezin. De uitgangspunten waren voor iedereen hetzelfde, met als belangrijkste het antwoord op de eerste vraag uit de katechismus: "Wij zijn op aarde....."

Die verticale lijn vorade de richting van ons onderwijs.

In horizontale lijn bekommerde men zich om de arme kinderen, de nikkertjes en de Chineesjes in de Missielanden.

De "Kleine Apostel", de "Roomeche Jeugd", de "Engelbewaarder" en de "Gouden Wiek" hebben met hun verhalen wel in de behoefte voorzien.

Binnen het godsdienstig kader leefde ieder mee met de kerkelijke feesten. Hoeveel heiligen-plaetjes zijn er niet uitgedeeld. School, Kerk en Gezin waren op elkaar afgestemd. Zij hadden gemeenschappelijke waarden en normen op alle terreinen. Vandaar dat de school een vrij zelfstandig bestaan kon leiden. Niemand eiste inspraak, maar toch waren de contacten schoolouders vaak intens. Men zag elkaar verder in de kerk en op het kerkplein.

OORLOGSJAREN 40-45

In augustus 1939 werd het Nederlandse Leger gemobiliseerd. Verschillende Hilversumse scholen werden door soldaten "bezet".

De St.- Annascholen werden niet gevorderd, maar huisvestten wél enkele klassen van de St.- Aloysiusschool. (g.l.o.)

Op 10 mei 1940 werden de Zusters gewekt door geronk van vliegtuigen. Verschillende vliegtuigen vlogen "boven" de Vituskerk in westelijke richting. De Duitsers trokken Limburg binnen.

De Pinksterdagen werden spannend. 's Nachts waren er voortdurend troepenbewegingen. Het "bombardement", waarvoor de Zusters de kelder waren ingevlucht, bleek het einde te zijn van de hoge N.S.F.-antenne. Deze was uit voorsorg opgeblazen.

Leden van de Burgerwacht belden op een morgen in alle vroegte om vijf uur aan. Zij vroegen medewerking van de Zusters voor het bereiden van broodpakketten voor de Nederlandse Troepen, die zouden passeren. De voorraad brood was natuurlijk ontoereikend, en de bakker gaf, wat hij nog warm in de oven had.

Duitse soldaten verschenen nog dezelfde dag; het Nederlandse leger had zich overgegeven. De scholen konden dinsdag na Pinksteren weer beginnen en het bestuur vroeg van het personeel een verklaring, dat het zich in de school van politiek zou onthouden.

Op 17 juli moesten de Zusters een lokaal beschikbaar stellen voor Duitse soldaten, die wacht betrokken bij Hotel Gooiland, omdat in Gooiland de Duitse Staf zijn intrek had genomen. In september namen enkele klassen van de Aloysiusscholen weer hun intrek op de Groest, omdat de jongensscholen waren gevorderd door de Duitsers.

De oorlogsjaren verliepen voor het St.- Annagesticht zonder ongelukken maar met veel ongemak. In '41 was er al gebrek aan brandstof. Er werden kleine kolen-kachels in de lokalen geplaatst, de lokalen werden wisselend gebruikt door de Legere en Mulc-scholen en de kinderen konden zich verheugen in een kolenvakantie.

Begin oktober 1944 werd het elektrisch licht afgesloten. In de kapel werd 's morgens de H. Mis opgedragen bij het licht van één kaars! De winter ging met veel honger voorbij, maar op 4 mei '45 's morgens om kwart over negen, bracht Deken Frank de Zusters het nieuws van de Duitse capitulatie. Op 3 september begonnen alle scholen weer op normale tijden.

NA - OORLOGSE JAREN

De draad van 10 mei 1940 werd opgenomen alsof er niets was gebeurd. Tijdens de oorlogsjaren was ieder vol van vernieuwingsgedachten, maar op sociaal, cultureel en godsdienstig gebied leek alles bij het oude te blijven. Er moest veel worden vernieuwd, maar met het materiaal was het behelpen.

Vanwege papierschaarste moesten de kinderen in hun schriften vóór de kantlijn beginnen, en óók boven- en onderaan het blad volschrijven. Wanneer je het schrijven enigszins beheerste kreeg je een kroontjespen. O wee, als je die pen op de grond liet vallen. Hij bleef dan rechtop in de houten vloer staan, waardoor de punten natuurlijk uit elkaar bogen!

Er werden vitamine-tabletten uitgedeeld en elk trimester kwam de "pietjessuster". Velen zullen zich ook de schoolreis en het biechten herinneren.

EEUWFEST

Op 6 juni 1953 werd op grootse wijze het eeuwfeest gevierd van de vestiging der Zusters in Hilversum.

Op 4 juni was de sportdag voor alle kinderen, en de volgende dag werd in de Vituskerk een plechtige M. Mis uit dankbaarheid

opgedragen. Na de viering brachten de kinderen de Zusters een bloemenbulde op het kerkplein. Een feestlied - gecomponeerd door Oscar van Hemel - werd door alle kinderen gezongen. De kinderen werden getraceerd op een reep en kregen een vulpotlood met inscriptie "1853 St. Anna 1953". Een filmvoorstelling in REX besloot de feestdag. De receptie op zaterdag werd door ongeveer 1500 mensen bezocht.

DE VIJFTIGER JAREN

In de betrekkelijke rust van de jaren vijftig, was er mentaal toch al veel aan het veranderen. Men zou misschien kunnen zeggen, dat de theorie ver vooruit was op de onderwijspraktijk. De schoolradio deed zijn intrede; er werd gewerkt met projecten en men ging denken aan de inrichting van een documentatiecentrum. Het medisch schooltoezicht werd goed opgezet en de school- en tandarts waren bekende verschijningen op de St.-Annaschool. De "hoela-hoop" rage brak óók in Hilversum los. Menigeen dacht gerustgesteld: Óók dit zal wel weer overgaan! Hoewel deze ontwikkeling nodig was en zelfs niet te stuiten, merkten verschillende ouders toch een groeiende onrust op in het Onderwijs. Men vroeg zich soms af, of een opleidingschool nu niets anders te doen had. Hier zat echter juist het probleem. Niet iedereen kon inzien, dat een harmonische vorming van kinderen, waarbij alle facetten van de ontwikkeling aan de orde komen, van grotere waarde is, dan alleen intellectuele vorming.

Toch heeft een Inspecteur uit die jaren eens moeten versuchten, dat de Lagere School uit oogpunt van "gestage en geconcentreerde arbeid" elk jaar meer te kort komt..... De ontwikkeling was goed, en de plaats van de leerkracht op gelijk niveau - van kathedraal naar bureautje naast de banken - was tekenend voor deze tijd.

KLEINE ANEKDOTES

Wist U, dat er vroeger op de houten vloeren van de klaslokalen fijn wit zand werd gestrooid? Menig kind heeft tijdens het overblijven zijn beleg in het zand laten verdwijnen.....

Wist U, dat er bij het klooster ook koeien waren gestald? o.a. Zuster Gerarda heeft de verzorging van het vee op zich genomen. In januari 1957 vermeldde een circulaire van het Klooster Oirschot, dat de trelies in alle Zusterhuizen moesten worden wegge-

sonen. Dit kerwei was te Hilversum geklaard in april d.o.v. De spreekkamers waren toen omgebouwd tot gezellige ontvangstruimten.

In oktober 1958 werd de kolenverwarming omgebouwd tot oliestook. Er kwam veel ruimte vrij, maar alles moest eerst grondig schoongemaakt worden.

In juni 1961 werd eindelijk het Angelusklokje van de kapel - dat door de Duitsers was geroofd - vervangen door een nieuw. Na de afbraak in 1970 is dit klokje opnieuw geplaatst in het klooster van de Zusters Franciscanessen te Leek, bij Groningen.

Veel opschudding brecht het bezoek van Prins Carel Hugo en Prinses Irene in februari 1964. Vanwege een Veertigereengebied in de Vituskerk, wilde het prinselijk paar de H. Mis bijwonen in de kapel van St.- Anna. Kspelaan J. v.d. Zalm celebreerde.

DE JAREN ZESTIG

Voor velen waren dit schokkende en moeilijke jaren, die moeilijk te verwerken waren. Het leek of iedereen en alles op zijn kop werd gezet. "Het gaat niet om de prestaties van het kind, het gaat om zijn vorming en het geluk..." Deze kreet zal ieder nu onderstrepen, maar het houdt wél een bedekt verwijt in, dat daar vroeger nooit aan gedacht is. Normen werden verlegd en algemeen aanvaarde waarden werden kritisch onder de loep genomen. Zekerheden werden vaak onzekerheden, en de rooms-katholiek werd teruggeworpen op zijn eigen verantwoordelijkheid en zijn eigen geweten. Het Onderwijs heette verstand te zijn. Dat was in vele gevallen zo. Het Onderwijs had geen gelijke tred gehouden met de ontwikkelingen in het maatschappelijk leven. Kon dat trouwens anders? De vertrouwde katechismus werd met ingang van het schooljaar 64 - 65 afgeschaft. De katerntjes van "Brandend Hart" en "Op Weg" kwamen er voor in de plaats.

Oók de kleding van de Zusters zou gaan veranderen.

Op de St.- Annaschool werd vanaf september 1965 coëducatie ingevoerd. De coëducatie was een wens van de Ouderraad maar waarschijnlijk was de op handen zijnde fusie met de Aloysiuschool er óók niet vreemd aan. Het "invoceren" van de jongens ging op de St.- Annaschool weliswaar geleidelijk, maar het liep - volgens de Zusters - niet direct gesmeed.....

Het Onderwijs moest uit zijn isolement, maar de problemen stapelden zich op. De gemeenschappelijke noemer waaronder school en gezin - geïnspireerd door de Kerk - elkaar jaren door hadden ge-

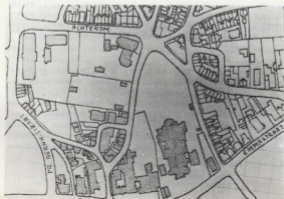
vonden, werd een steeds groter vraagteken. Het ontwikkelde zich tot een pluriforme levenshouding, die niet zonder wrijvingen naar een eigen vormgeving groeide.

De identiteit van de Katholieke School was, en is nog steeds van de orde.

OUDERS PRATEN MEE

Eén facet van het schoolleven bleef nog onbesproken: de inbreng van de ouders. Wel een verschil met vroeger, toen ouders hun kinderen bij de schooldeur afleverden. Ook dit is geen verwijt. Een van de pluspunten binnen de onderwijsvernieuwing is wel, dat veel ouders meer bij het schoolgebeuren van hun kind betrokken zijn. Vandaar dat de Oudervereniging van de St.-Annaschool onmisbaar is geworden. Niet alleen in verenigingsverband is het contact van belang, ook in de persoonlijke belangstelling is de informatie van school naar gezin, en omgekeerd van groot nut gebleken.

Dit betekent niet, dat het Onderwijs vroeger slechter, en nu zo veel beter zou zijn. De school heeft zich eenvoudig niet aan de jongste ontwikkelingen kunnen en willen onttrekken. Het kind bleef hetzelfde, maar door moderne communicatiemiddelen heeft het een boeiender beeld gekregen van wat zich dichtbij en veraf afspeelt. Het gaat op onderzoek uit. Vandaar dat op de St.-Annaschool veel wordt gewerkt in het uitstekende documentatiecentrum, dat mede door veel inzet van ouders is gegroeid tot een waardevol bezit voor een school. Radio, film, televisie, dis-

ries en cassetterecorders zijn aantrekkelijke hulpmiddelen geworden.

Bij de voorbereiding en uitvoering van St.- Nicolaas-, Kerst-, Carnavals- en Goede-Weekvieringen hebben de ouders een groot aandeel. Een vaste groep van vijftientig ouders assisteert regelmatig in de verschillende klassen bij leesonderwijs, bij werk in het documentatiecentrum, bij expressievakken en bij het schoolzweven.

Tot slot mogen wij ook niet nalaten te wijzen op het comité ter voorbereiding van gezinsmissen in de parochiekerk van St.- Vitus. In samenwerking met de Pastores worden liturgieën samengesteld die óók nauw aansluiten met de catecheseprojecten. Wij mogen ons gelukkig prijzen met de inbreng van al deze ouders.

VOORLOPIGE BALANS

Dat was het dan. De voltooid verleden tijd is afgesloten. De oude gebouwen zijn afgebroken. Het belangrijkste blijft toch wel, dat het kind voorop staat. Hoe we dit in verschillende tijden beleven en uitwerken, is van ondergeschikt belang. Daarom was het vroeger niet slechter, en tegenwoordig niet uitdrukkelijk beter in alle opzichten.

De methode zal steeds veranderen, het doel moet blijven.

Hiervan uitgaande houdt óók deze tijd veel beloften in. Door ontzettend veel nieuwe mogelijkheden wordt de kans geschapen, dat ieder kind op school krijgt waar het recht op heeft. Mát de nodige grondbeginselen reikt het Onderwijs onze kinderen gegevens aan, waarmee het zelf op ontdekkingsreis kan gaan.

De godsdienstige vorming is zeker niet van ondergeschikt belang geworden. Het gaat wél anders dan vroeger. Denken we aan de voorbereiding op de Eerste Heilige Communie, de viering zelf, de voorbereidingen rond het H. Vormsel en de schoolverlatersdagen. Kinderen blijven kinderen, en we moeten er steeds op bedacht zijn - óók in onze tijd - van onze kinderen geen kleine volwassenen te maken. Het lijkt allemaal wat serieus. Zo is het ook bedoeld, maar het moet geschreven worden, omdat ons onderwijs zo'n drastische ommekeer beleeft.

Óók de samenleving in zijn totaliteit is veranderd. Daarop reageren óók kinderen. Gedrag ten opzichte van volwassenen, en agressiviteit zijn hier mede gevolgen van. Vaak kunnen ouders en leerkrachten weinig merken van afhankelijkheid, dankbaarheid en respect ten opzichte van diegenen, die er toch willen zijn

voor die kinderen. Met respect is er wel. Misschien is het niet nodig, dat wij - grote mensen - dat altijd merken. Het is moeilijk daar objectief over te oordelen. Dat moet een volgende kroniekschrijver maar eens proberen.

Moge de fusie van de St.- Annschool met de O.L. Vrouweschool aan de Naarderstraat - per 1 augustus 1978) een nieuw begin worden. Wij wensen dit onze kinderen, hun ouders, de leerkrachten en allen die bij het R.K. Onderwijs zijn betrokken, van harte toe.

TOT SLOT

Slotwoord

"Openbrekende grenzen"

125 jaar St.- Annscholen, 125 jaar zorg voor onderwijs aan kinderen. Wij mogen de Zusters oprecht feliciteren met deze 125 jaar inzet. Hun liefde voor het onderwijs, hun liefde voor het kind heeft een stuk katholiek onderwijs in Hilversum gewaarborgd. Met de op handen zijnde fusie voor ogen kunnen wij zeggen dat wij op de drempel staan van "openbrekende grenzen." Wij gaan verder kijken dan alleen naar de eigen scholen. Wij gaan verder kijken dan parochie-grenzen. Wij gaan verder dan zorg voor katholieke kinderen.

De maatschappelijke en onderwijskundige ontwikkelingen stellen ons anno 1978 uitdrukkelijk die vragen. Dit houdt een veel omvattende opdracht voor ons in. Ook een grote verantwoordelijkheid. Verder kijken dan alleen naar eigen school; hiermee bedoelen we niet, in eerste instantie, de fusie. Bedoeld wordt, dat wij heel Hilversum moeten gaan "openbreken". Heel onderwijskundig Hilversum zal zich moeten gaan bezig houden, en houdt zich al bezig, met de problematiek van "onderwijskundige zorg voor kinderen." We kunnen dit niet alleen meer. Daarvoor is de materie te ingewikkeld geworden, daarvoor zijn de belangen van onze kinderen te veel omvattend.

Parochiegrenzen zullen ons niet meer mogen tegenhouden. We zullen verder moeten zien. We zullen echt "katholiek" moeten gaan denken. Dat betekent ook, dat niet-expliciet katholieke kinderen een rol moeten kunnen spelen in de toekomst van ons onderwijs. Ook zij hebben recht op onze aandacht, recht op optimaal onderwijs. Dit alles tenslotte zal veel van ons gaan vergen: Van bestuur, van ouders, van onderwijsgeevenden en van kinderen. Dit alles zal ook niet op stel en sprong gebeuren. Veel overleg

gesprek en vooral ook een weloverwogen zich-bezinnen, zal nodig zijn om een en ander te kunnen realiseren.

Leet de fusie een eerste vingeroefening zijn op weg naar nieuwe idealen: ons feest van 125 jaar St.- Annascholen kan er alleen maar een extra dimensie door krijgen.

L. van Wingerden,
hoofd der school.

Bronvermelding:

- .Katholiek Hilversum voorheen en thans., L.J. v.d. Heijden.
Uitg: M. Blommesteijn, Hilversum 1917.
.Gedenkboek Hilversum., P. Ravesteijn etc.
Uitg: Gemeente Hilversum. 1924.
.Een halve eeuw verenigd., H.A. Peet.
Uitg: Hilversumse schilders-
patroonsvereniging., 1946.
.Klooster Nazareth Cirschoot, "Van Slotklooster tot actieve
Congregatie" Zr. Domitilla
van Delft.
Uitg: Klooster Nazareth, Cirschoot., 1966.
.Lager onderwijs in de spiegel der geschiedenis.
J.N. Meijssen.
Uitg: Staatsdrukkerij, Den Haag., 1976.
.Fondatieboek, St.- Annagesticht, Hilversum.

Foto's.

1. Titelblad: kaftje, Beeld van St.- Anna.
2. Boerderij van de familie Kool
3. Langestraat, omstreeks 1850
4. Het R.K. Weeshuis aan de Groest
5. Piuschool
6. De gebr. Van Velsen
7. Kindsheid-processie
8. Het gehele scholencomplex

Dit boekje werd gedrukt bij "De Gooi- en Eemlander"
De gehele oplage ad 750 exemplaren wordt genummerd.

Dit is nummer: